

Medicinhaveerne i Tranekær

Nyhedsbrev : Sommeren 2017

Formandens beretning

Endnu en gang er det meget svært at få armene ned, for der er en masse gode beretninger fra Medicinhaveerne.

I begyndelsen af juni trådte en lang række af Havegruppens medlemmer igen til med rå muskelstyrke. Takket være dem, villige fonde og firmaet JunckerHaven fik vi anlagt det længe ønskede vandløb. Det er en stor fornøjelse at høre og se det rislende vand, og de besøgende kommer med mange positive kommentarer om det.

Vandløbet "starter" med et lille vandfald i "Haven for nervesystem og bevægeapparat", slår et flot sving gennem Arboretet, løber videre gennem "Haven for urin- og kønsveje" og ned i en nylavet dam, hvorfra det recirkulerer. Dammen blev hurtigt indhegnet, for børn bliver tiltrukket af vandet, og dammen er omkring 1.5 meter dyb.

Vandløbet har været et stort ønske gennem længere tid, så det er dejligt at se det i fuld funktion netop nu, hvor der er mange besøgende.

Og mange besøgende er der lige for tiden – flere end sidste år. Og Medicinhaveerne får mange roser for det interessante indhold og for den høje standard i vedligeholdelsen. Så også på det punkt kan vi kun være tilfredse.

Når dertil kommer, at vi nyder stor velvillighed fra fondenes side, ja så kan vi kun være glade. For anden gang har Foreningen Plan-Danmark ydet et betragteligt bidrag til Medicinhaveerne, denne gang til anlæggelse af vandløbet, og vi er stolte over, at bestyrelsen vil besøge os i september måned.

Også Fynske Bank har igen imødekommet en ansøgning, denne gang til færdiggørelse af "Haven for nervesystem og bevægeapparat", hvorfor der er bestilt en stor pergola i robinietræ.

Den anden bank med lokal filial, Nordea, har netop meddelt, at de giver støtte til et stort pylon-skilt på tysk. Skiltet skal stå sammen med de danske skilte lige inden for indgangen til haveerne.

Den lille "Foreningen til fremme af kulturen på Langeland" har valgt at blive nedlagt, og den resterende formue overgår til Medicinhaveerne.

Også bestyrelsen for Lolland-Falsters og Langelands Brandsocietets Fond aflægger besøg i Medicinhaveerne. Det er et af de lokale fonde, som flere gange har støttet os.

Tilbage er kun at takke så mange gange for velviljen. Uden den kunne der ikke ske ret mange fremskridt i Medicinhaveerne til glæde for alle vores besøgende.

Helle Ravn

AKTIVITETER

Lørdag 12. august kl. 15

Gratis omvisning for medlemmer ved Gitte Dalskov. Tilmelding er nødvendig på enten mail til gittedalskov@hotmail.com eller på telefon 62 59 12 31 eller mobil 29 24 24 64 senest torsdag 10. august.

Søndag 3. september

Indvielse af haven for nervesystem og bevægeapparat. Yderligere information følger.

Yderligere information om aktiviteterne finder du her:

<http://wp-medicinhaveerne.prfo.dk/aktivitetsliste/>

I forsommeren blev der etableret et nyt vandløb i Medicinhaveerne til stor glæde for de mange gæster.

Sådan ser Haven for nervesystem og bevægeapparat ud i dag. Fotos: Lene Anker

Læs mere på de næste sider

VAND I HAVERNE

Etablering af vandløb etape 2 i Medicinhaverne

I uge 23 og 24 havde vi atter besøg af Junckerhaven i forbindelse med udførelsen af anden etape af vandløb og vandhuller i Medicinhaverne. Vi stillede selv med 2-7 mand i arbejdsperioden, mens Junckerhaven kom med to mand og maskineri. Der blev arbejdet intenst fra tidlig morgen til sen eftermiddag alle otte dage.

Der blev etableret vandløb fra have 5 ned over marken til have 2. Vandløbet gennem have 2 blev færdiggjort, og der blev lavet en opsamlings sø med pumpe nedenfor have 2. Op over marken blev der nedgravet en 110 meter lang fødeledning op til udspringet i have 5.

Hele anlægget blev lavet med fiberdug og gummidug og derefter dekoreret med store sten, nøddesten og ind imellem klyner (faste tørveblokke).

Efter færdiggørelse af anlægget var vi meget spændte på at fylde vand i anlægget og starte pumpen. Ville vandet løbe fint igennem vandløb og vandhuller? Det krævede nogle justeringer i vandløbet og ved pumpen, inden det hele så ud til at virke.

Vandet strømmede smukt og med lyd til stor fornøjelse for de gæster, der kom forbi. Mange satte sig på bænken i have 5 og nød vandspejlet, og det dyreliv, der allerede var etableret: frøer, salamandere, vandkalve, guldsmede og fugle.

Der er blevet opsat hegn omkring opsamlings søen, så uvedkommende ikke kommer galt af sted og pumpe m.m. ikke betjenes af andre end arbejdsgruppen for Medicinhaven.

Der mangler stadig at blive justeret ting i forbindelse med hele projektet, bl.a. er der endnu ikke plantet i klynerne og langs med kanterne. En bro over bækken på marken mangler også at blive bygget. For at spare på elforbruget vil vi opsætte en timer/sensor på pumpen, så vandet kun strømmer i vores åbningstid. Dette forventes at ske i august måned.

Allerede nu hører vi mange gæster udtrykke begejstring over, at der er vandhuller og vandløb i vores skønne medicinhaver.

På arbejdsgruppens vegne
Stig

Tekst: Stig Joensen
Fotos og billedtekster:
Lene Anker og Helle Ravn

Fritz Johansen og Bent Jensen fra Junckerhaven – de to herrer i grønt - havde under hele etableringen af vandløb og opsamlingsdam stor hjælp af mellem fire og syv frivillige fra Medicinhaverne. Her er det til venstre Kim Pedersen (forrest) og Stig Joensen og til højre Bent Bundgaard og Niels-Ove Nielsen

Det kan godt være, at Bjarne Møller Pedersen ser afslappet ud, men han har faktisk en vigtig funktion. Han skal sørge for, at dugen ikke flytter sig, mens (f.v.) Bent Jensen fra Junckerhaven, Stig Joensen (med ternet skjorte) og Fritz Johansen fra Junckerhaven lægger den på plads.

Vandløbet etableres i Have 2. Med ryggen til står Fritz Johansen, Junckerhaven, og fra venstre ses Jens Jakob Rabjerg og Bent Bundgaard.

VAND I HAVERNE - fortsat

Fritz Johansen fra Junckerhaven fordeleer sten i det kommende vandløb assisteret af Bent Bundgaard og Bjarne Møller Pedersen (med trillebøren).

Fra venstre Jens Jakob Rabjerg, Stig Joensen, Bent Bundgaard og Kim Pedersen.

Alle mand ved pumpen. Fra venstre Kaj Nielsen, Bent Bundgaard og Jann Poulsen sammen med Fritz Johansen og ved pumpen Bent Jensen fra Junckerhaven.

Vandfaldet i Haven for nervesystem og bevægeapparat

Nu med åkande

Så smukt er det færdige resultat, her set i Haven for urin- og kønsveje.

Jeppe og Malte fra Horsens kigger på det fristende vand, som nu er "børnesikret" med et hegn. Rundt langs dele af søens kant og i vandløbet er der anbragt klyner (tørveblokke), som der inden længe skal plantes i.

Fotos og billedtekster:
Lene Anker og Helle Ravn

NYT FRA HAVERNE

Tekst og fotos: Lene Anker

I midten Gitte Dalskov der guider medlemmer rundt i Medicinhaverne. Foto: Ole Flintegaard Jacobsen.

Flere medlemmer

Medicinhaverne har i øjeblikket 225 husstandsmedlemmer. Tallet er de seneste to år steget med godt 40 om året. Det er en flot stigning, og vi er glade for opbakningen. Vi vil imidlertid gerne have endnu flere medlemmer.

Medlemstallet har nemlig stor betydning, når vi søger fonde om midler til udvikling af haverne. Vi håber derfor, at de medlemmer, vi allerede har, vil opfordre naboer, familie, venner og bekendte til at blive medlem af Medicinhaverne.

De 150 kr., som det koster, giver gratis adgang til haverne året rundt for hele husstanden. Der er to årlige gratis særrundvisninger for medlemmer.

Man får rabat på kurser, foredrag og arrangementer og får direkte besked på mail om tid og sted, og endelig får man tilsendt elektronisk nyhedsbrev direkte i mailboksen.

Nye medlemmer kan indbetale 150 kr. på denne konto: i Fynske Bank Reg. nr. 0860 Kontonummer 0001028871 og samtidig sende en mail til medicinhaverne@mail.dk med oplysninger om navn, adresse, telefonnummer og mailadresse. Når pengene er gået ind på kontoen, får man tilsendt en kvittering på mail.

Kontingentet, der som nævnt gælder for hele husstanden, har været på 150 kr., siden foreningen bag Medicinhaverne blev stiftet 8. april 2008. Bestyrelsen har dog vedtaget, at det fra 2018 stiger til 200 kr. pr. husstand.

På billedet ses Familien Blak fra Vestjylland, der besøgte Medicinhaverne først i juli, og de var meget imponerede af det, de så.

Rekord entreindtægt i uge 30

Uge 30 er sædvanligvis en god uge for Medicinhaverne. I 2016 kom der i alt 8.386 kr. ind i entreindtægter i den uge. Det beløb har vi slået godt og grundigt i år, hvor der kom i alt 12.900 kroner ind via betalingsrøret ved de hvide låger og MobilePay.

Den tidligere rekord, som også er fra i år var på godt 9000 kroner. Og det er ikke kun uge 30, der er noget helt særligt i år. Til og med uge 30 havde Medicinhaverne i 2016 entreindtægter på 58.539.

Det beløb er i år steget til 80.897. Vi krydser fingre for, at det fortsætter.

To af de frivillige fra havegruppen, Ole Jacobsen og Jens Hougaard, i gang med at skrue det nye havesæt sammen. Efter en gang maling bliver det taget i brug i haverne til glæde for både gæster og frivillige.

Tak til Tove

Hvad gør man, hvis man mangler en bæk at sidde på, når man er på besøg i Medicinhaverne? Ja, så går man på nettet og bestiller et bord-bænke-sæt og forærer det til haverne. Det var i hvert fald, hvad Tove Dølby fra Kædeby gjorde for nylig. Vi siger mange tak til Tove for det flotte initiativ.

AN APPLE A DAY KEEPS THE DOCTOR AWAY

Æbletræerne bugner af dejlige, danske æbler i efterårsmånederne. Der er meget godt at sige om æbler – de er knasende saftige, smager godt, er flotte, og så er de oven i købet sunde. Men nyere amerikansk forskning fortæller, at talemåden overdriver, og så selv om den findes på flere sprog. Under alle omstændigheder indeholder æbler mange vitaminer, først og fremmest vitamin -C, E, K, B1, B2 og B6 og desuden mineraler som kalium, jod og zink, der er vigtige for stofskiftet, nervesystemet og musklerne.

Æbler er langt den vigtigste frugtsort i Danmark, og et gammelt navn for en have er abildgård – æblehave. Der findes vilde æbler i naturen, men egentlig avl begyndte i 1200-tallet ved klostrene, og allerede i Jyske Lov fra 1241 er der bestemmelser om abildgårde. I 1500- og 1600-tallet kom der franske æblesorter til herregårdene, og i 1700-tallet blev der importeret frugttræer og podekviste fra Tyskland og Holland. Enkelte herregårde uddelte frugttræer til bønderne, men langt de fleste frugttræer var frøformerede, og derfor opstod der en lang række lokale æblesorter.

I 1769 blev Det Kongelige Danske Landhusholdningsselskab oprettet, og en af de første mærkesager var præmier til bønder, som podede frugttræer, og i de første mange år gik de fleste præmier til de traditionelle frugtegne. Samtidig blev der oprettet planteskoler ved mange herregårde, og præster og skolelærere gjorde et stort arbejde for at lære befolkningen selv at pode gode æblesorter på vildstammer.

I slutningen af 1800-tallet begyndte en egentlig erhvervs mæssig frugtavl, og Langeland var tidligt med. Her var der - som på andre øer i det sydlige Danmark - gammel tradition for frugtavl, og her var og er både klima og jordbund velegnet til frugtavl. I årene 1925-30 blev der plantet en del større erhvervsplantager, og der blev oprettet andelssalgsforeninger, som sørgede for salget. Under Anden Verdenskrig kunne der ikke importeres frugt, og derfor blev der plantet mange æbleplantager under og efter krigen. Siden da er det gået støt tilbage, og i dag er der kun få erhvervsplantager på Langeland.

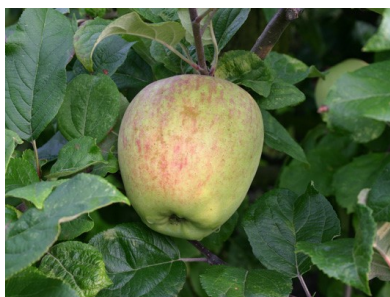
Helle Ravn

Langelandsæblet

Langelands Hvid Pigeon

Rifbjerg Gylling

Mathildeæblet

Bredstedæblet

Disse fotos er lånt fra Pometets æblenøgle, hvor du også kan finde mange andre æblesorter:

<https://www.nordgen.org/nak/index.php?view=start>

Langelandske æblesorter

På Langeland er der registreret cirka 20 æblesorter, som er fremavlet her. Takket være to fra Havegruppen – Peder Lollsgaard og Aage Hansen - står følgende i Medicinhaverne:

Holmegaard, Lejbøllegaards æble, Langelands kæmpe, Langelands hvid pigeon, Vestens skønhed, Rifbjerg skarlagens Permin, Bredstedes æblet, Langelandsæblet, Mathildeæblet, Rifbjerg Gylling, Brandsby æblet og Bakkeæble fra Nordenbro.

Langelands Hvid Pigeon er et lille, lysegult, ja næsten hvidt spiseæble. Kødet er fast hvidt og saftigt med god pigeonsmag. Hvid Pigeon bør høstes sent, og det er spisemodent ved juletid. Langelands Hvid Pigeon stammer fra Nordlangeland og er første gang beskrevet i 1913. Langelands Hvid Pigeon kan i dag blandt andet ses på Pometet og på Frilandsmuseet.

Rifbjerg Gylling er en frøplante fra omkring 1820. Den har et meget stort æble, som er modent omkring 1. september og er saftigt med en god smag. Æblet har ikke været avlet professionelt.

Mathildeæblet er fra 1930 og stammer fra frugtplantagen Strandlyst. Det er et stort æble med en rød, voksagtig skal, og det er meget saftigt. Æblets sæson er middeltidlig, og det er og spisemodent fra september/oktober.

Bredstedæblet stammer ligeledes fra Strandlyst i 1913, men den gang lå plantagen i Rifbjerg. Bredstedæblet er et spiseæble, som er modent i september-oktober.

Her finder du æblerne

Æbletræerne står i "Haven for fordøjelse, stofskifte og ernæring". De står også i den danske genbank for frugt – Pometet i Høje Tåstrup samt på enkelte museer.

Pod dit eget æbletræ

I december kan man bestille podekviste på Pometet, men man må selv arrangere podning. Medicinhaverne har flere gange arrangeret podekurser.

TROLDOM OG POLLENALLERGI

Gråbynke - *Artemisia vulgaris*

Den yderst almindelige plante gråbynke eller blot bynke (*Artemisia vulgaris*) har altid haft et noget blandet ry. I dag er det især, fordi mange er allergiske over for dens pollen, og tidligere var det fordi, den måske kunne værne mod omegnens hekse.

Artemisia er en slægt med godt 85 arter, som for de flestes vedkommende har ren kraftig duft – planter som estragon, havemalurt og ambra. Såvel de overjordiske dele som roden har tidligere været brugt i folkemedicinen. Stængelspidser og blade blev høstet og tørret lige før blomstringen, som starter i juli. Rødderne blev gravet op om efteråret og tørret hele.

Bynkens blade indeholder vitamin A, B1, B2 og C, og den indeholder meget jern. Den kraftige duft skyldes æteriske olier, bl.a. linalol. Endvidere indeholder den sesquiterpenlaktoner og garvestoffer som f.eks. tanniner.

Bynke anvendes kun meget begrænset i dag, og så er det for at fremme fordøjelsen eller hæmme visse bakterier i tarmen. Men lige siden 1200-tallet er bynken blevet omtalt i urtebøger, fordi man mente, den fremmede menstruation, og at den var et middel til at udstøde et dødt foster. Den har også været brugt mod så forskellige lidelser som fordøjelsesbesvær, appetitløshed, leverproblemer, hysteri og vand i knæet, men man kunne også lægge bladene i skoene, for så fik man ikke trætte fødder.

Gråbynke, *Artemisia vulgaris*

Gråbynkens blomster

Flora Danicas tegninger af *Artemisia vulgaris*

Trolddomsplante

Bynke er også en af de planter, som har tilhørt trolddomsmedicin til beskyttelse mod hekseri, men så skulle den være plukket Sct. Hansaften inden klokken 24! Derefter skulle den sættes over alle døre og vinduer for at afværge "trylleri og andet sådant djævelskab". En mere prosaisk brug har været at lægge den under kornet i laden for at holde rotter og mus væk.

Den invasive bynkeart, *Ambrosie Artemisiifolia*

Og endelig har bynkens frø været brugt som krydderi i gæs og ænder.

I dag er der kommet en invasiv bynkeart til Danmark, *Artemisia ambrosie*, som giver store problemer for pollenallergikere, men også den almindelige bynkens pollen er til stor gene for pollenallergikere.

Bynke kan ses i flere af temahaverne i Medicinhaverne i Tranekær.

Helle Ravn